

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה הודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 644

מסכת חולין צ"א-צ"ז

בס"ד, כ"ו אלול תשע"א

השבוע בגליון

- ◆ תערובת בשר ודגים אסורה לעולם?
- ◆ ארס נחש - המסוכן ביותר
- ◆ האם בימינו חלפה סכנת תערובת בשר ודגים?
- ◆ לצאת ידי חובה למהדרין באתרוג פסול
- ◆ חוטי ציצית כשרים ופסולים שהתערבו

- ◆ הפתרון הפשוט שהתגלה לאחר שנים רבות של פליאה
- ◆ טעות איומה בזיהוי גיד הנשה
- ◆ מריטת נוצות התרנגול לפי ההלכה
- ◆ אין לשרות את העוף במים רותחים
- ◆ 'סודות' מקצועיים - כך תמרוט נוצות בקלות

דבר העורך

חלום ושברו

ראש השנה.
עוד מעט קט, תשקע שמשו של שנת תשע"א.

תקיעות השופר, אשר ביטאו את רעידות הלב, הובילונו ברטט לקראת ראש השנה, יום הדין. ביום זה, כל יהודי מתכנס בתוכו, ממליך על עצמו את מלכו של עולם, מרכין בפניו את ראשו ואת יישותו ובוחר מחדש, היכן טעה ואלו דברים יכול היה לעשות בצורה יותר טובה. משהגיע למסקנה כי לו ניתנה לו ההזדמנות היה עושה חלק מן הדברים בצורה אחרת, אם זכה, הוא מוזמן להוכיח את כנותו בשנה הבאה המוענקת לו ממרומים.

לפנינו מכתבו של ילד חמד ממרכז הארץ, אשר נעזר באביו כדי לכתוב את סיפורו המעניין של סבו. זהו סיפור 'פשוט' של יהודי 'רגיל', ללא מתח, דרמה, עלילה, תגלית מרעישת או הפתעה רבת. דווקא משום כך, הוא שובה לב בכנותו, משכנע בפשטותו ומותיר חותם על הלב.

זכיתי לסבא מן הסוג המשובח, 'סבא' במלוא מובן המילה. חיכו ממתיקים וכולו מחמדים. בכל עת ובכל שעה הרי הוא מוכן ומזומן לספר מעשיה מרתקת, ולהפליג עמו, הנכדים, לעולמות אחרים. לפני מספר חודשים, ביקשתי מסבא שיספר לי משהוא על עצמו. בתגובה, הרצינו פניו, הוא הביט למרחוק, התיישב על כורסתו ודאה בזכרונותיו אל ימי ילדותו. **אני** זוכר, סיפר, כשהייתי ילד בגילך, לפני שישים שנה, הפצתני באבי שיקנה לי גלגליות. הוא קנה, ואני נסעתי עליהן ללא הפוגה, עד שקצתו בהן

דף צג/ב שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכה

הפתרון הפשוט שהתגלה לאחר שנים רבות של פליאה

הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, חושף במהלך כתיבת הלכות ניקור, את הנהגתו המופלאה: "אין לסמוך בניקור, כי אם על בקי וירא שמים מרבים, ומיום עמדי על דעתי שלמדתי הלכות ניקור להיות בקי בהן ובשמותיהן, לא סמכתי על מנקר כי אם מה שהייתי מנקר בעצמי, ויגיע כפי אכלתי!" יראתו העצומה הביאתו לנקר בעצמו את הבשר שבא לפיו.

טעות איומה בזיהוי גיד הנשה: בתוך הדברים הוא מספר, כי אירע מעשה במנקר מומחה ויודע ספר, אשר גילה להוותו, כי במהלך השנים נפלה טעות איומה בזיהוי של גיד הנשה. המנקרים היו מנקרים גיד מסויים כגיד הנשה, בעוד שלמעשה היה זה גיד תמים ואילו גיד הנשה נותר על מקומו ובני ישראל בכל מושבותם נכשלו באיסור תורה! הוא אזר את חלציו וסבב בתפוצות ישראל כדי להזהיר מפני המכשול הנורא. כבר עלה בידו להפיץ את דבריו בכל ארץ אשכנז ולהרעיש עולמות, בעת שהגיע לפראג העיר והציע את דבריו לפני רבי יהונתן אייבשיץ ולפני חכמי העיר. רבי יהונתן מספר בספרו "כרתי ופלתני" (כרתי סימן ס"ה ס"ק ט"ז), מספרי היסוד של הלכות יורה דעה, כי הוא דחאו בנקל. בחקירה קלה הוא גילה, כי הגיד שעליו הצביע המנקר כגיד הנשה, אינו מצוי אלא בבעלי חיים זכרים ולא בנקבות, וממילא לא יתכן שזהו גיד הנשה, שהרי נאמר בסמ"ג, שגיד הנשה נוהג בזכרים ובנקבות כאחד.

מסקנתו זו, מהווה נושא נכבד לדון בו בספרי הפוסקים.

על עצם המסקנה, כי גיד הנשה מצוי בזכרים ובנקבות כאחד, איש אינו מערער. יש מספר הוכחות לכך. במשנתנו (צג/ב) נאמר, שמותר לשלוח ירך של בהמה לנכרי, אף על פי שגיד הנשה לא נוקר ממנה, ואין לחשוש שיהודי יאכל ירך זה, מפני שניכר בו שלא נוקר. אם אכן, ירך של בהמה נקבה אינו מכיל את גיד הנשה, מדוע אין לחשוש שהגוי יתן ליהודי ירך של פר ויאמר לו כי הוא ירך של פרה? הרי לנו, כי גיד הנשה קיים הן אצל הזכרים והן אצל הנקבות (שו"ת 'טוב טעם ודעת', לרבי שלמה קלוגר, מהדורא קמא סימן ק). הוכחות נוספות לכך, ניתן למצוא בדברי ראשונים נוספים (עיין דעת תורה למהרש"ם, י"ד סימן ס"ה סעיף ה' שהביא הוכחה מתוס' לעיל ס"א).

התעלומה שאפפה את דברי רבי יהונתן אייבשיץ, היא העובדה המתמיהה, כי בסמ"ג לא נזכר כלל שגיד הנשה נוהג בזכרים ובנקבות! כל שנאמר שם הוא, כי הן זכרים והן נקבות אסורים באכילת גיד הנשה... מכאן, ועד למסקנתו של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, ארוכה הדרך וקשה.

זעילוי נשמת

הר"ר **ישראל גלברט** ז"ל
ב"ר מרדכי מנחם ז"ל
נלב"ע כ"ג באלול תשנ"ח
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו הר"ר **אמנון גלברט**
ומשפחתו שיחיו - פ"ת

זעילוי נשמת

הר"ר **משה אליעזר האוזר** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ז באלול תשנ"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י ידידו
הר"ר **שלמה האוזר** ומשפ' שיחיו

זעילוי נשמת

הבחור **ליאור בנימין ורדי** ז"ל
בן יבדלחט"א הר"ר ידידיה שיחי'
נלב"ע ערב ראש השנה תשנ"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **פראדיל טויבא וועקסלער** ע"ה

ב"ר משה הכהן ענגלאנדער ז"ל נלב"ע כ"ד באלול תשס"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

התמיהה הזו הסעירה רבים וטובים, עד שהיו שניסו ליישב זאת בדוחק בדרך הפלפול. לדבריהם, הדין היה נותן שרק בני ישראל ייאסרו באכילת גיד הנשה, ולא בנות ישראל, שהרי נאמר (בראשית לב/לג) "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", כפי שלעניין סמיכת הקרבנות, נתמעטו נשים מן הלשון "בני ישראל". ברם, הוא מחדש, כי מיעוט זה נדרש על ידי חז"ל רק בהלכות שבהן קיימת סברא לחלק בין אנשים לנשים. אכן, אילו גיד הנשה היה מצוי אצל שוורים בלבד, הוא אומר, היה מקום לומר שנשים פטורות מאיסור זה, משום שגיד הנשה נוהג בזכרים בלבד. מעתה, משהסמ"ג קבע שנשים אסורות אף הן לאכול את גיד הנשה, הרי לנו, שגיד הנשה מצוי גם אצל נקבות (עיין שו"ת "חתם סופר" יו"ד סימן ס"ט, ועיין בשו"ת "טוב טעם ודעת" שם, שתמה על הדברים, ועוד כתב שבאמת המשפט "נוהג בזכרים ונקבות" אינו מופיע בסמ"ג ולא בסמ"ק אלא בספר החינוך, עיין שם עוד).

סה"נ במקום סמ"ג: דבריו של רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל באו אל מנוחתם בדורנו אנו. לידידו של יהודי תלמיד חכם הגיע עותק של הספר "כרתי ופלתי" אשר היה מוחזק אצל מחברו, רבי יהונתן, ובשולי הדפים מופיעים הגהות ותיקונים של המחבר אשר תיקן את טעויות הדפוס שהשתרבו לספרו. ובכן, תחת המילה "סמ"ג", תיקן הגאון ורשם "סה"נ". לא הסמ"ג, אפוא, הוא האומר שגיד הנשה מצוי אצל זכרים ואצל נקבות, אלא סה"נ - ספר הניקור - שם אכן נאמר במפורש, שגיד הנשה מצוי אצל זכרים ואצל נקבות... (עיין שו"ת "ציץ אליעזר" ח"ח סימן כ"ה).

דף צג/ב מיקפא קפי ואסור

מריטת נוצות התרנגול לפי ההלכה

מספר דפים בסוגייתנו מוקדשים לאפני הוצאת הדם מבשר בעל חיים שנשחט. כידוע, יש למלוח את הבשר כדי להפריש ממנו את הדם האסור באכילה על ידי המלח השואב את הדם. המליחה אינה כל-יכולה. בסוגייתנו נאמר, כי בשר שהתבשל, דמו נצמט בתוכו ואינו יוצא על ידי מליחה, ולפיכך, אסור לבשל את הבשר לפני מליחתו, וכן נפסק להלכה ("שולחן ערוך" יו"ד סימן ס"ח).

עד לפני שנים לא רבות היו רוכשים עוף, מוליכים אותו אל השוחט שגם היה בודקו, ולאחר מכן היו מובילים אותו אחר כבוד אל מורטי הנוצות, אשר תפסו את מקומם בשווקים השונים, ומרטו את הנוצות במיומנות.

לא קלה היא מריטת הנוצות: מלאכת מריטת הנוצות אינה פשוטה כל עיקר. כל נוצה בוקעת מתוך שלפוחית מלאה העטוייה ברקמת חיפוי, ותלישת הנוצה ממקום חיבורה צריכה להעשות באופן שהבשר שמתחת לנוצה לא ייתלש עמה, כדי שלא יבוא שכר הנוצה בהפסד הבשר.

אין לשרות את העוף במים רותחים: אחת הפעולות המקדימות הנהוגות בעולם למריטת הנוצות היא, השריית העוף במים רותחים. שלפוחית הנוצה מתרחבת בעקבות החום, מקום החיבור שבין הנוצה והשלפוחית מתרופף, או אז, המריטה נעשית קלה בהרבה. ברם, יהודים אינם עושים כן, שהרי השריית העוף במים רותחים מצמיחה את דמו בקרבו. אכן, בספר מנהגי מהרי"ל (הל' איסור והיתר משערי דורא אות י') מובא, כי לא התירו לשרות עופות במים רותחים "ואפילו לנישואין ולברית מילה שהרבו בעופות... אך הרבו נשים לתלוש הנוצות או השליכום לצוננין ומועיל להסרת הנוצות".

השריית העוף במים קרים מאד: הנה כי כן, המהרי"ל מצביע על פתרון חלופי שנהג בקהילות ישראל, להשליך את העופות "לצוננין", ומועיל להסרת הנוצות". אפשרות זו נחקרה בדורות האחרונים והתברר, כי ככל שטמפרטורת המים נמוכה יותר, מלאכת המריטה קלה יותר, והטמפרטורה המועילה ביותר למריטת נוצות היא בין 0 מעלות ל 8 מעלות, והיא מקבילה לתוצאה המתקבלת בהשריית העוף במים רותחים. ברם, התעורר חשש, שמא ההשרייה במים הקרים, גורמת גם היא להצמדת הדם ולמניעת זרימתו מן הבשר בשעת המליחה. חשש זה מבוסס על דברי המאירי (להלך ק"ג/א), שכתב, כי כאשר מדיחים את הבשר לפני המליחה, לא ישהו במים יתר על המידה, כי קרירות המים מדבקת את הדם אל הבשר (עיין "בית יוסף" יו"ד תחילת סימן ס"ט, וט"ז שם סימן ל"ו ס"ק ה').

לפיכך, הונהג לשרות את העופות במים שחומם אינו פחות מ 6 - 7 מעלות, זאת, על פי דברי "בית יוסף" (שם), כי בארצות הקרות בלבד, בזמן הקור הגדול, יש לחשוש שהמים הקרים יצמיתו את הדם.

בעקבות הבעייתיות שבהשריית עופות במים, ניסו גורמים שונים לאתר חומרים כימיים שניתן יהיה לשרות בהם את העופות, כדי להקל את מריטת הנוצות, מבלי לגרום לשינויים בתכונות דמם. לבסוף, נוסה חומר בשם FSD הממיס את השומנים שבבסיס הנוצה, ולאחר בדיקה יסודית התברר, כי הוא אינו מצמית את הדם.

'סודות' מקצועיים - כך תמרט נוצות בקלות: מעניין לציין מספר 'סודות' הידועים לעוסקים במקצוע: **א.** מריטת נוצותיו של עוף שראשו בותר לאחר השחיטה, קלה יותר; הסיבה לכך אינה ברורה. **ב.** נוצותיהם של עופות זכרים נמרטים בפחות קושי מאלו של העופות הנקבות. **ג.** מריטת נוצותיהם של עופות מפוטמים קלה יותר. **ד.** עופות שגדלו על רפד, נמרטים ביתר קלות מעופות שגודלו בסוללות. בקיצור, המעוניין למרט לבד את נוצות העוף, ייטיב לעשות אם יבחר עוף זכר, מפוטם, שגודל ברפד וראשו בותר לאחר השחיטה (ראה "מזון כשר מן החי" ח"ד פ"א, את הסיבות לכך, וראה שם בהרחבה בכל הנושא).

דף פט/ב, דף צ/ב בנותן טעם

האם אפשר 'לשקול' טעם של אוכל

במסכת עבודה זרה, דף זב/ב, מאמר: דינו של מאכל שבושל במזיד בכלי שאינו בן יומו, הרחבנו במושג "טעם כעיקר" הקובע, כי טעם של מאכל, כמוהו כמאכל בעצמו, וכל דיני המאכל עליו. לפיכך, כאשר שני מאכלים בושלו יחד, אין מתייחסים אל המאכל הקטן כ"מיעוט" בתוך "רוב", שהרי טעמו של המיעוט

והנחתין במחסן ככלי שאין בו חפץ. יום לאחר מכן, כבר היתה בקשתי מונחת בפי, אופניים. בתגובה, שלף אבי מן המרתף את אופניו, ונתנם לי, בנו מחמדו.

אופניים גדולות היו אלו, והם שירתוני גם בימי נעורי עד אשר חדרה לליבי הכמיהה ל"טוסטוס", לא פחות ולא יותר. חלומי זה לא התגשם במהרה כחלומותי הקודמים, אך לבסוף היה לי טוסטוס. לא היה גבול לגאוותי, לאשתי ולשמחתי. מספר פעמים ניצלתי בנס מנפילות, התהפכויות והחלקות על שמן, ותהילה לא-ל עליון יצאתי ללא פגע. אבי, אמי ורעייתי חרדו לשלומי בכל עת שעליתי על האופנוע, וכאשר זה נגנב אבי הודיע שהוא שולח פרחים לגנב על אשר הצליח מן הטוסטוס...

חלום הטוסטוס נגזר ואת מקומו מילאה ביתר שאת, המכונית. התחלתי בסוסיתא, עבור דרך טרנזיט, אופל, סוזוקי ועוד סוגים ומודלים מסוגים שונים, עד שהתרווחתי לי בתא הנהג של רכב מסוג G.M.C

מה אומר, נכדי היקר, ומה אדבר. במשך כל השנים הללו, הפכתי לעבדו של הרכב, מצב בריאותו של ליבי חפץ לתקינות המנוע של הרכב 'שלי', עד... משבר הטקסטיל.

משבר הטקסטיל שהתרגש על ארצנו, לא דילג עלי, והסערה הכלכלית 'שחררה' אותי מהססק שלי, מהמכונית שלי, ובעצם מהכל, ולא נשאר לי למה לשאוף כי אם לעוד דף גמרא, ולשיעור דף יומי נוסף.

אתה מבין, נכדי היקר, אמר לי סבא בעיניים לחות, לשם מה הייתי צריך לעבור את כל הדרך הזו, יכול הייתי מתחילה לחלום על דפי גמרא ולקצר את הדרך...

בימי חייו האדם חווה חלומות רבים, אך עליו לזכור, כי חייו הם החלום הגדול ביותר שממנו יקיץ. איש לא חלם לעולמים, ויש להכין את הצידה שתשמש אותו ביקיצתו מן החלום.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף צא/א בהאבקו עמו

מדוע צולמו הבחורים בנפרד

הזוהר הקדוש מסביר, שמאבק יעקב, עמוד התורה, בשרו של עשו, היתה מלחמה על החזקת התורה, ובפגיעת המלאך בירך יעקב, היתה משום פגיעה מסויימת ביתמכין דאורייתא' ולפיכך החזקת התורה היא משימה קשה כל כך.

מסופר שראשי ישיבת מיר הלכו לראש הגוינט לבקש הימנו תמיכה לישיבה. בבואם הראו לו גליון נייר ענק עליו הודבקו תמונותיהם של ארבע מאות בחורי הישיבה. הלה אמר, כי דומה לו שלכולם כובעים יפים וחליפות הגונות, ואינם זקוקים לתמיכה...

ענה לו רבי אברהם קלמנוביץ: דע לך, כי הסיבה שלא צילמנו את כולם יחד, מפני שכובע אחד וחליפה אחת היו לנו, ואלו עברו בין כולם...

דף צא/ב תוד"ה מהכא... שהלך להתפלל על הפיכת סדום... והלך יחידי להתפלל עליהם

לימוד זכות ביחידות

אמר האדמו"ר רבי יואל מסטמאר זצ"ל: אברהם אבינו ע"ה הלך להתפלל ביחידות על אנשי

מורגש בכל המאכל, וממילא אינו מיעוט. בשורות הבאות, נתמקד בדיון אקטואלי ובחקירה יפה בדיון "טעם כעיקר".

פרי טבל שנפל לתוך מרקחת פירות והתבשל עמה: מעשה שהיה, ופרי טבל, שלא הופרשו ממנו תרומות ומעשרות, נפל לתוך קדירה רותחת ובה מרקחת פירות משובחת ביותר. חיש מהר הוציאו את פרי הטבל מן המרקחת, אך לא היה בכך כדי להתיר את המרקחת באכילה, שכן, מאחר שפרי הטבל התבשל בתוך הקדירה עם המרקחת וטעמו התפשט על פני כולה, המרקחת נאסרה באכילה, עד אשר יופרשו ממנה תרומות ומעשרות, כדון טבל.

השאלה העומדת בפנינו היא, כמה תרומות ומעשרות יש ליטול ממרקחת זו, האם כנגד כל המרקחת, או אולי יש לשער את טעמו של פרי הטבל ולהפריש כנגדו - אך איך מחשבים 'משקל' של טעם מסויים בתוך מרקחת?

"מחנה אפרים" (ה' מעשר פרק י"ב) כותב, לגבי עיסה שנתנו בתוכה יין שאינו מעושר, שיש להפריש מעושר כנגד כל העיסה ולא רק כנגד כוס היין הבלתי מעושר, מאחר שכל העיסה נאסרה באיסור טבל [ועיין שם בנתערב פחות מכזית בכדי אכילת פרס, שצריך להפריש דווקא מן הדבר המעורב].

אולם, בעל "אורים גדולים" (נתיב ל"ג) חולק וסובר, כי יש להבחין מהו שורש האיסור. לפנינו פרי אסור שנפל לתוך מרקחת, ובעקבות כך כל המרקחת אסורה באכילה, אך מקור האיסור, הוא הפרי. אם היינו מצליחים לעקור את האיסור מן הפרי שנפל למרקחת, היתה הבעיה נפתרת מאליה, לא כן? מעתה, כאשר מפרישים תרומות ומעשרות כנגד פרי הטבל, בו ברגע הוא הופך לפרי תמים נטול איסור, ואיסור האכילה שרבץ על פני המרקחת פורח ומתאדה [שונה הדבר באיסורים שאין אפשרות להתירם, כגון, חתיכת נבילה שנפלה לסיר בשר].

הנקודה שעדיין יש לתת עליה את הדעת היא, כיצד משערים כמה טעם יש בפרי, וכנגדו להפריש תרומות ומעשרות. "חזון איש" זצ"ל (דמאי, סימן ט"ו ס"ק ט') כתב, כי יש לשער, איזו כמות של טבל נדרשת כדי שהמרקחת תהא בעלת טעם כפי שהיא כעת, וכנגד כמות טבל זו, יש להפריש תרומות ומעשרות.

דף צ"א/א לטעמיה קפילא ארמאה

תערובת בשר ודגים אסורה לעולם?

"שולחן ערוך" פוסק (יו"ד סימן קט"ז סעיף ב'): "צריך ליזהר שלא לאכול בשר ודג ביחד, מפני שקשה לצרעת". חד קצר וברור. ה"ט"ז (שם ס"ק ב') מוסיף על אתר, כי מאחר שחמירא סכנתא מאיסורא, גם אם דג התערב בבשר והדג בטל בו בשישים, או להיפך, אסור לאכול את התערובת, כפי שחכמים אסרו לשתות מים מגולים בכל מקרה, גם כאשר מדובר בכמות עצומה של מים, שארסו של הנחש בטל בהם באלף.

ארס נחש - המסוכן ביותר: אולם, הש"ך ("נקודות הכסף" שם) חולק על דבריו וסובר, כי דווקא ארס נחש מסוכן ביותר וחזק, ומשום כך אינו בטל בשישים, אך שאר המאכלים המסוכנים שחז"ל אסרו את אכילתם, אם התבטלו בשישים, בטל איסורם.

יש להבדיל בין מאכל מסוכן לבין תערובת מסוכנת: חילוק נוסף בין ארס נחש לתערובת של בשר ודגים, אומר בעל ה"צפנת פענח" (סימן רס"ד). לדבריו, יש להבדיל בין המאכלים שאכילתם נאסרה מפני הסכנה. יש מהם המסוכנים בעצמם, כגון, ארס הנחש - הוא מסוכן מאד, ויש מהם שבפני עצמם אינם מזיקים כלל, כגון, בשר ודגים, אך בעירובם נוצרת סכנה. מעתה, מאכל המסוכן בעצמו, אינו בטל באלף, שהרי הסכנה קיימת. אך מאכלים שכל סכנתם היא מפני השילוב שביניהם, מפני התערובת, הרי שאם טעם הדג אינו מורגש בבשר, אין כאן תערובת, ומשכך, גם סכנה אין כאן.

והנה, בסוגייתנו מובא מעשה ברבי יוחנן אשר נכח ליד קדרת בשר בעת שנפל לתוכה דג בשם "כילכית", ורבי יוחנן הורה, כי אם אפשר לזהות את הדג ולהוציאו מן הבשר, וברור כי טעמו של הדג לא הותיר רושם על הבשר, אפשר לאכול את הבשר. הרי לנו קושייה חריפה על שיטת ה"ט"ז הנוקט, כי תערובת דגים ובשר כמוה כארסו של הנחש, ששניהם אינם בטלים לעולם - מדוע, אם כן, רבי יוחנן התיר את תערובת הדגים והבשר? (עיין "צפנת פענח" שם).

"חתם סופר" זצ"ל (עיין שו"ת "דובב מישרים" ח"ג סימן ל"ט) אשר נשאל על כך, פירש את גמרתנו באופן שמשמט את הבסיס לשאלתנו.

דג כשר בלבד מהווה סכנה בתערובת: זאת למודעי, כי הדג שעירובו בבשר מסכן את האוכל, הוא דג כשר בלבד, אך דג טמא שהתערב בבשר, אינו יוצר מאכל מסוכן (עיין שם שהוכיח זאת מהר"ן במסכת ע"ז לה"א). מעתה, שאלתנו תקפה, כל עוד נניח כי ה"כילכית" שנפל לקדרת הבשר היה דג טהור, וכך אכן מפרשים חלק מן הראשונים (רש"י עבודה זרה ור"ן לט"ב, רמב"ם כמבואר בב"י סימן פ"ג ובש"ך שם ס"ק י"ח). אולם, רש"י (כאן, ד"ה "כילכית") מפרש שהוא "שקץ", דג טמא. נשמטת, איפוא, הקושייה מאליה. כל עיסוקו של רבי יוחנן בדג זה היה משום מאכלות אסורות ולא מפני הסכנה, ומאכלות אסורות, הרי בטלות בשישים לכל הדעות.

ראוי להדגיש, כי רוב הפוסקים נוקטים להלכה שתערובת בשר ודגים, שהבשר או הדגים בטלים בשישים בדגים או בבשר, אינה אסורה ("שמירת הגוף והנפש" סימן א' סעיף ד').

האם בימינו חלפה סכנת תערובת בשר ודגים? לקראת סיום נציין, כי הפוסקים מתייחסים לכך, שבימינו אינו רואים שאכילת בשר ודגים יחדיו גורמת למחלת הצרעת, ויש מן הפוסקים שכתבו, כי יתכן שבימינו הטבעים השתנו, ותערובת זו אינה מזיקה כל כך (עיין "מגן אברהם" סימן קע"ג ס"ק א'; וב"משנה ברורה" שם ס"ק ג'). כמו כן, לשיטות מסוימות, דג אחד בלבד הוא המסוכן בתערובת בשר, וישו "בינתא" (וע"ע "שמירת הגוף והנפש" סימן א' ס"ק א') [ראה עוד בנושא "בשר ודגים" ב"מאורות הדף היומי" קידושין דף ע"א/ה מאמר "בהמות שאכלו סם מסוכן"].

סודם, ללא מלווים וללא משרתים. מדוע? משום שבתפילתו זו הוא לימד זכות על הרשעים. דבר זה יש לעשות בצנעא, שלא ישמע מי שאינו ראוי וישתכנע כי באמת צדיקים המה...

דף צ"ב/ב ורב לא מיתהני מסעודת הרשות "ביצה" כל יום

על חתנו של רבי עקיבא איגר זצ"ל, רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, בעל "מעשה חושב" על ה"שער המלך", מסופר, כי לא אכל מעולם אלא בסעודת מצוה.

לפיכך מדי יום היה לומד ומסיים את מסכת ביצה, ואז אז היה יושב לאכול לסעודת היום שהיא סעודת מצוה.

והיה כאשר נטרד בענייני העיר והציבור ולא הספיק ללמוד במשך היום - לא אכל עד שעה מאוחרת!... (הקדמת מעשה חושב).

דף צ"ב/ב ושמואל מת

הרמב"ם כאן

במלאת שמונה מאות וחמישים שנה לפטירת הרמב"ם, ניגשו אישים שונים לגדולי תורה ובקשו מהם מאמרים וחיידושי תורה לזכרו.

אחד מהם הגיב:

- **הנה** לראשונה שומע אני כי הרמב"ם איננו... (מהררי קדם, ח"ב).

דף צ"ב/ב ש"מ נח נפשיה דשמואל

אני לא מאמין

הערצתו והתבטלותו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, ראש ישיבת קמניץ, למורו ורבו הגאון רבי חיים מבריסק זצ"ל, אשר לימדו תורה בישיבת וואלאזין, היתה ללא שיעור.

ביום מן הימים הודיעו לרבי ברוך בער, כי בעתונות הכללית התפרסם, שרבו ומורו הלך לבית עולמו. לתדהמת מקורביו, הוא הגיב בשוויון נפש והמשיך בשגרת יומו.

לאחר זמן הופיע רץ בהול מבריסק כדי להודיעו אישית על האבידה הגדולה, ורבי ברוך בער התעלף במקום.

לאחר מכן שאלוהו, הרי כבר לפני כן נודע מהעיתונים דבר הפטירה, מדוע...

לא הניחם רבי ברוך בער לסיים את שאלתם, ונזף בהם, "מהעיתונים? הרי עיתונים אלו אסור לקרוא ואין להאמין להם כלל..." ("קדושת עינים").

דף צ"ב/ב יוסף איננו ושמעון איננו

יוסף שמעון ובנימין

אביו של בעל "קצות החושן", הגאון רבי יוסף הכהן, התגורר בקאליש. עוד שני "כהנים גדולים" גרו בעיר, רבי בנימין הכהן רפפורט בעל "גבולות בנימין", שכונה 'המגיד', ורבי שמעון הכהן.

בתחילת שנת תקל"א הודיע רבי בנימין כי נגלה לו משמים כי גזירת דָּבָר נגזרה על העיר, וכדי למנועה על כל תושבי העיר לעזוב את המקום, והוא ושני הגדולים האחרים יסתלקו לבית עולמם ויכפרו במותם על הנגף. רומז נתן לדבר: **יוסף** איננו, ו**שמעון** איננו. ואת **בנימין** תקח.

אכן ראשון נסתלק אבי הקצוה"ח, רבי יוסף, ב"ג חשוך, לאחריו רבי שמעון ב'ז' כסלו, ורבי בנימין בכ"א כסלו.

הקצוה"ח בתחילת הקדמתו לספרו רומז על כך: "...מדבר מלסתני... בזכותא זידיה ובזכות אבא מארי..." ("רווחא שמעתתא", הקדמה).

דף צח/ב ברובא בטיל

לצאת ידי חובה למהדרין באתרוג פסול

סוגיות רבות בש"ס עוסקות בהלכות תערובת של איסור והיתר, כמו גם סוגייתנו. הלכות אלו עוסקות בחפצים ובמאכלים שהתערבו, כגון, תערובת שנוצרה ממאכל איסור וממאכל היתר, הרי המיעוט בטל ברוב. אם מאכל ההיתר הוא הרוב, בטל מיעוט האיסור והתערובת כולה מותרת (עיי' "שולחן ערוך" יו"ד סימן ק"ט סעיף א'). מספר שאלות מרתקות שהוצגו בפני גדולי הדורות, יסייעו בידינו לחדד את הגדרת הכלל "ביטול ברוב".

חוטי ציצית כשרים ופסולים שהתערבו: בעל "עונג יום טוב" (סימן ד') נשאל, כיצד יש לנהוג בערימת חוטי ציצית זהים לחלוטין זה לזה, אשר רובם נטוו 'לשמה' כדת וכדין, לשם מצוות ציצית (ראה "שולחן ערוך" א"ח סימן י"א סעיף א'), ומיעוטם פסולים לשימוש הואיל ונעשו שלא כדין. האם גם במקרה זה נאמר כי התערובת כולה מותרת לשימוש, כי חוטי הציצית הפסולים בטלים ברוב החוטים הכשרים?

מצה שלא "לשמה" שהתערבה בחבילת מצות מהודרות: אל רבינו הגאון רבי נפתלי צבי מואלאזין זצ"ל (שו"ת "משיב דבר" א"ח סימן ל"ד) הורצה שאלה חמורה, כיצד להתייחס לערימת מצות שנאפו 'לשמה', ובתום העבודה המאומצת התברר, כי בטעות השתרבבה לערימת המצות המהודרות מצה אחת שנאפתה שלא לשמה. האפשר לקבוע כי המצה הסוררת בטלה ברוב המצות וכולן ראויות לקיים בהן את מצוות אכילת מצה בליל הסדר?

אתרוג פסול שהתערב בערימת אתרוגים מהודרים: ואילו הגרש"ז זצ"ל, רבה של קזימירוב (הובא ב"שערי יושר" שער ג' פרק ט"ו), הוטרד בגין עשרות אתרוגים יקרים שכשרותם הוטלה בספק. מעשה שהיה כך היה. פיסם של אתרוג מהודר ויפה, נשר ממנו לפתע פתאום, ולפיכך הוא נפסל. לאחר מכן התגלגל האתרוג לקופסת אתרוגים שמעולם לא היו בעלי פיסם, ולפיכך חסרונו אינו פוסלם לקיום המצווה. האם אפשר להשתמש באתרוגים אלו?

ביטול ברוב מקנה הגדרה חדשה למיעוט? שלשה מקרים אלו, המייצגים שלל שאלות דומות בספרי ההלכה, דורשים מאיתנו לחדור לשורש הכלל "ביטול ברוב". הספק העומד בפנינו הוא, אם "ביטול ברוב" מסוגל לייצר דינים חדשים, או שמא בכוחו לסלק דינים ישנים בלבד. כלומר, עד כה ידענו כי מאכל אסור שנפל לתוך מאכל היתר והתערב בו, מאבד את איסורו - אם הוא מיעוט - מדין "ביטול ברוב", ולאחר שנסתלק איסורו, הוא מותר באכילה. יש, איפוא, לשים לב! לא הטלנו דין היתר על המאכל האסור, כי אם סילקנו ממנו את האיסור בלבד, וממילא הוסרה המניעה לאכלו. אולם, בשלשת המקרים שהוצגו לעיל, אנו מבקשים להטיל דין חדש על המיעוט האסור. ברצוננו להתייחס אל האתרוג הפסול כאל אתרוג כשר, אנו מנסים להעניק דין לשמה למצה שלא נאפתה לשמה, ועז חפצנו להקנות לחוטי הציצית הפסולים, דיני כשרות שמעולם לא היו להם. האפשרי הדבר?

בשאלה זו נחלקו הפוסקים. בעל "עונג יום טוב" קבע, כי אכן, "ביטול ברוב" שולל דינים ישנים, אך אין בכוחו להטיל דינים חדשים. לעומתו, הנצי"ב פסק: "אחרי רבים להטות" - בכל מקרה, גם לייצר דינים חדשים! [ועיי' ב"שערי יושר" שהרחיב בעניין זה].

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת חלין • דף צ"א • שבת קדש כ"ה באלול

גפן הזהב

הגמרא מביאה שני מעשים שהתרחשו בבית המקדש. מן המעשה הראשון אנו יכולים ללמוד על הכבוד הרב שרחשו אבותינו לבית המקדש בזמן שהיה קיים. בפתח ההיכל שבבית המקדש היתה תלויה כעין נברשת זהב בצורת עץ גפן, עם פלנסקאות שתמכו בה. כל מי שהתנדב גרגר או אשכול של זהב לבית המקדש הנהיב מביא אותו ותולה אותו על גפן הזהב. פעם אחת היו צריכים לפנות את הגפן ממקומה, ונדרשו כהנים רבים כדי לשאת אותה, מפאת משקלה הרב, מפני שהיה צריכים רבים לתרמו זהב לבית המקדש! עוד מספרת הגמרא עדות בשם רבי שמעון סגן הכהן הגדול, שהפרכת שהיתה בבית המקדש היתה בעבי של ספת, והיתה כבדה ביותר, עד שכאשר היו צריכים לטבל אותה, כהנים רבים היו צריכים לשאתה מפני כבדה.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חייג: 1700-500-151 חודש היכרות חינם

לעילוי נשמת

הר"ר אריה לייב פניגשטיין ז"ל
ב"ר שאול יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ה באלול תש"ך
וזוגתו מרת שושנה דבורה ע"ה
ב"ר אלטר סטרלצ'ר ז"ל
נלב"ע ח' בתשרי תרצ"ו
תנצב"ה
הונצחו ע"י ידידינו
הר"ר שאול יצחק פניגשטיין ומשפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
הרב ר' אליעזר צבי זיכרמן ז"ל
ב"ר דוד זצ"ל יו"ר כולל בית דוד - חולון
נלב"ע כ"ח באלול תשס"ז
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
שרה שיינדל נפחא ע"ה
ב"ר יצחק צבי נפחא ז"ל
נלב"ע ער"ה תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

הגיע הספר לחודש תשרי

הצטרף עכשיו למעגל הלומדים!

מנוי וקל! בכל חודש ספר חדש מגיע אליך!
חייג עכשיו: 1700-500-151
ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ותן חלקנו
ספר לימוד יומי - בחלוקה חודשית
בכל יום - משנה אחת, הלכה אחת ואגדתא